

Súd: Krajský súd Bratislava
Spisová značka: 8Co/239/2018
Identifikačné číslo súdneho spisu: 1116214274
Dátum vydania rozhodnutia: 25. 02. 2020
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: JUDr. Ondrej Krajčo
ECLI: ECLI:SK:KSBA:2020:1116214274.2

ROZSUDOK V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Krajský súd v Bratislave v senáte zloženom z predsedu senátu JUDr. Ondreja Krajča a členiek senátu JUDr. Jany Vlčkovej a JUDr. Moniky Holickej v právnej veci žalobcov: X/ T. L. Z., X. Š. XXX/XX, U. X., X/ D. Z., X. U. P. XX, X., oboch zastúpených: Advokátska kancelária JUDr. Radomír Bžán s.r.o., so sídlom Nám. Ľ. Štúra 2, Bratislava, X/ K. J., X. Z. XX, X., zastúpeného Mgr. Jiří Kučerom, advokátom, so sídlom Trnavská cesta č. 60, Bratislava, X/ N. G. J., X. J. XF, X., X/ T. T., X. G. XX/B, X., proti žalovanému: S. R., X. X. X, X., zastúpenému advokátskou kanceláriou Bartošik Šváby s.r.o., so sídlom Plynárenská 7/ A, Bratislava, o určenie neplatnosti právneho úkonu, na odvolanie žalobcov proti rozsudku Okresného súdu Bratislava I zo dňa 14. novembra 2017, č.k. 18C 85/2016-313, takto

rozhodol:

Odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie **p o t v r d z u j e** .
Žalovaný má nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti žalobcom 1/, 2/, 3/, 4/ a 5/ v rozsahu 100%.

o d ô v o d n e n i e :

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie zamietol žalobu, ktorou sa žalobcovia domáhali určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, uzatvorenej medzi aukčnou spoločnosťou SOGA a žalovaným dňa 24.09.2014, predmetom ktorej bol prevod vlastníckeho práva k buste pápeža Pavla V. od Gian Lorenza Berniniho. Žalobu odôvodnili tým, že dňa 23.09.2014 sa v priestoroch spoločnosti Aukčná spoločnosť SOGA spol. s r.o. so sídlom Panská 4, Bratislava, konala 118. jesenná aukcia, na ktorej medzi draženými predmetmi bola aj predmetná busta, ktorá bola do aukcie zaradená na základe zmluvy o obstaraní predaja veci a zapožičaní diela č. AUC2014/351 zo dňa 12.08.2014 a zmluvy o obstaraní predaja veci a zapožičaní diela č. AUC2013/593 zo dňa 04.11.2013, uzatvorených medzi spoločnosťou SOGA a žalobcami. Na aukcii prejavil záujem o bustu jediný dražiteľ - manželka žalovaného, ktorá ju vydražila v zmysle dražobného poriadku za tzv. „podlimitnú cenu“, pričom podlimitná dražba je podmienená súhlasom vlastníka diela a jeden zo žalobcov vyjadril svoj nesúhlas a následne žalovaný prejavil záujem o kúpu busty pápeža za plnú sumu - vyvolávaciu cenu. Spoločnosť SOGA vystavila žalovanému faktúru č. 446/2014 zo dňa 24.09.2014, na ktorej bola uvedená vyvolávacía cena busty pápeža vrátane aukčnej provízie a dane z tejto provízie a žalovaný dňa 24.09.2014 uhradil cenu na základe faktúry vystavenej spoločnosťou SOGA, čím došlo k uzatvoreniu kúpnej zmluvy, predmetom ktorej bola kúpa busty pápeža. Na základe žiadosti žalovaného povolenie na trvalý vývoz predmetu kultúrnej hodnoty z územia Slovenska v rámci colného územia Európskej únie alebo z colného územia Európskej únie podľa § 4 ods. 2 zákona č. 207/2009 Z.z. a posudku vyhotoveného Alexandrom Kaderom, podľa ktorého ide o bustu pápeža Pavla V., prisudzovanú Gian Lorenzovi Berninimu, vyhotovenú v Ríme približne v roku 1621; vydalo dňa 16.01.2015 Ministerstvo kultúry SR povolenie na trvalý vývoz predmetu kultúrnej hodnoty z územia SR v rámci colného územia Európskej únie alebo z colného územia Európskej únie. Vydaním predmetného povolenia bol porušený zákon a minister kultúry SR v správnom konaní zrušil predmetné povolenie rozhodnutím zo dňa 18.08.2015, proti ktorému žalovaný podal rozklad, na základe ktorého rozkladová komisia dospela k záveru, že žalovaný nemal povolenie

na vývoz originálu busty pápeža, ale len na vývoz kópie busty pápeža. Žalovaný vyviezol bustu pápeža z územia SR do zahraničia a následne ju prostredníctvom aukčnej spoločnosti Sotheby's predal a podľa dostupných informácií sa mala stať súčasťou zbierok J. Paul Getty Museum so sídlom v Los Angeles v USA. Busta pápeža by mala byť prístupná širokej verejnosti, pričom tento subjekt nadobudol bustu pápeža už ako originál vytvorený významným barokovým umelcom Gian Lorenzom Berninim. Podľa názoru žalobcov správanie žalovaného na druhý deň po aukcii, jeho urgentný záujem uhradiť cenu zodpovedajúcu vyvolávacej cene preukazuje, že žalovaný mal už v tomto období poznať, že charakteristika busty pápeža nie je správna, ale sa jedná o dielo jedinečné a významné s ohľadom na jeho kultúrny a historický význam. Kúpna zmluva je preto podľa ich názoru neplatná pre rozpor so zákonom v zmysle § 39 Obč. zákonníka a žalovaný svojím konaním pri jej uzatváraní porušil všeobecnú prevenčnú povinnosť podľa § 415 Obč. zákonníka, ktorej porušenie je v rozpore so zákonom, pre ktorý je právny úkon sankcionovaný neplatnosťou. Konanie žalovaného je v rozpore nielen so zákonom, ale aj s dobrými mravmi, čo má za následok absolútnu neplatnosť právneho úkonu, ktorým mal žalovaný nadobudnúť vlastnícke právo k buste pápeža; žalovaný sa vlastníkom busty pápeža nestal, táto je naďalej v podielovom spoluvlastníctve žalobcov. Naliehavý právny záujem na určení neplatnosti zmluvy odôvodnili tým, že nie je možné, aby sa domáhali priamo vydania busty pápeža, pretože nie je zrejmé, aký subjekt je v súčasnej dobe jej držiteľom a určenie neplatnosti právneho úkonu o prevode vlastníckeho práva k buste pápeža odstráni stav právnej neistoty, v ktorej sa žalobcovia nachádzajú a umožní im uplatňovať všetky práva prináležiace im ako podielovým spoluvlastníkom busty pápeža. Vykonal dokazovanie oboznámením sa s písomnými listinnými dôkazmi a vyjadreniami a dospel k záveru, že žaloba nie je oprávnená. Pri skúmaní splnenia procesných podmienok s prihliadnutím na podanie žaloby dňa 30.06.2016 vychádzal z ust. § 470 C.s.p. a dospel k záveru, že na konania začaté pred účinnosťou tohto zákona sa vzťahujú nové procesné ustanovenia. Ust. § 137 C.s.p. nepripúšťa žalobu, ktorou sa žalobca domáha určenia neplatnosti právneho úkonu, preto bolo potrebné upraviť znenie petitu žaloby v súlade s platným procesným predpisom a keďže žalobcovia boli zastúpení v konaní advokátom, súd nemal voči nim poučovaciú povinnosť podľa § 160 ods. 3 písm. b/ C.s.p. Nestotožnil sa ani s argumentáciou žalobcov ohľadne ich naliehavého právneho záujmu, keď z obsahu ich tvrdení vyplýva, že vyhovujúcim rozhodnutím v tomto konaní nedôjde ku konečnému vyriešeniu sporu a k odstráneniu právnej neistoty žalobcov, pretože dôsledkom takéhoto rozhodnutia by bolo obnovenie právneho stavu predchádzajúceho dražbe, čo nie je možné z dôvodu predaja predmetu napadnutého právneho úkonu žalovaným tretej osobe. Predmetné konanie je len jedným z reťazca ďalších právnych konaní alebo postupov žalobcov za účelom navrátenia busty do ich vlastníctva a vzhľadom na to dospel k záveru, že v tomto smere nepreukázali oprávnenosť svojho nároku. Ďalej uviedol, že žalobcovia vyvodzujú svoju aktívnu vecnú legitimitáciu z ust. § 39 Obč. zákonníka, avšak poukázal na to, že zmluva o obstaraní predaja veci podľa § 733 Obč. zákonníka pri nepriamom zastúpení vzniká medzi zástupcom zastúpeného a treťou osobou ako zmluvnými stranami a vylučuje akýkoľvek právny vzťah medzi zastúpeným (žalobcami) a treťou osobou (žalovaným). Z obsahu zmluvy o obstaraní predaja veci ako aj z tvrdení žalobcov mal za preukázané, že zmluvný vzťah uzatvoril zástupca (aukčná spoločnosť SOGA vo svojom mene). Pokiaľ žalobcovia oprávnenosť žaloby a neplatnosť právneho úkonu spájajú s porušením prevenčnej povinnosti žalovaným podľa § 415 Obč. zákonníka, uviedol, že dôsledkom porušenia prevenčnej povinnosti v zmysle uvedeného ustanovenia, je nárok na náhradu škody, a nie neplatnosť právneho úkonu. K meritu veci s poukazom na skutkové okolnosti opisujúce priebeh aukcie, na ktorej došlo k vydraženiu predmetu kúpnej zmluvy, konštatoval, že bolo predovšetkým záležitosťou žalobcov, za akú cenu mienili dielo predať prostredníctvom aukcie a či pre tieto účely si dali dielo oceniť, prípadne aukčnej spoločnosti po dohode s vlastníkom; žalovaný v žiadnom smere neparticipoval na tvorbe ceny a za jej výšku nenesie žiadnu zodpovednosť. O náhrade trov konania rozhodol podľa § 255 ods. 1, § 262 ods. 1 tak, že žalovanému priznal nárok na náhradu trov konania v rozsahu 100%.

2. Proti tomuto rozsudku podali odvolanie v zákonom stanovenej lehote žalobcovia, žiadali napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a priznať im nárok na náhradu trov konania v plnom rozsahu. S poukazom na znenie ust. § 470 ods. 1 a 2 C.s.p. namietali nesprávne právne posúdenie veci súdom prvej inštancie, pretože mal postupovať v súlade s ust. § 470 ods. 2 C.s.p., ktorým sa modifikuje princíp okamžitej aplikability zakotvený v § 470 ods. 1 C.s.p. a z ktorého vyplýva, že ust. § 137 písm. d/ C.s.p. nemožno aplikovať na určovacie žaloby podané pred dňom účinnosti C.s.p., t.j. pred dňom 01.07.2016. Súd prvej inštancie sa nezaoberal ich argumentáciou prednesenou na pojednávaní dňa 14.11.2017, v rámci ktorej poukázali na rozsudok Krajského súdu v Trenčíne a ďalšie rozhodnutia. Interpretácia relevantných ustanovení C.s.p. súdom prvej inštancie v napadnutom rozsudku je v rozpore s právnou praxou a predstavuje odklon od judikatúry.

Zamietnutím žaloby z procesných dôvodov napriek tomu, že na takýto postup neboli splnené podmienky, súd prvej inštancie im znemožnil realizovať prináležiace im procesné práva, čím došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Keďže žaloba bola podaná v období účinnosti O.s.p., bola prípustná, čo malo smerovať k meritórnemu prejednaniu veci. Žalobcovia legitímne očakávali odlišný priebeh konania a zamietnutie žaloby pre neprípustnosť je rozhodnutím prekvapivým. Ďalej namietali, že majú naliehavý právny záujem na určení neplatnosti právneho úkonu, pretože objektívne nemali možnosť podať žalobu na splnenie povinností (vydanie busty) na všeobecný súd SR, pretože takéto konanie by v zmysle § 37 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov, nepatrielo do právomoci súdov SR. Aktuálnym držiteľom busty (potenciálnym žalovaným) je právnická osoba so sídlom v Los Angeles (USA), ktorá nemá žiadne väzby na územie SR. To znamená, že prípadný spor o splnenie povinnosti (vydanie busty) by patril do právomocí súdov v Kalifornii v USA. Jedinou možnosťou ako sa žalobcovia môžu domáhať svojich práv, bolo podanie určovacej žaloby o neplatnosť právneho úkonu. V žiadnom prípade nemali možnosť domáhať sa splnenia povinnosti, resp. vydania busty; v danom prípade nedošlo ku „kolízii“ vo výbere vhodného prostriedku ochrany práv žalobcov, pretože možnosť žalobcov žalovať na plnenie neexistovala. Iná žaloba, ako žaloba o určení neplatnosti právneho úkonu, neprichádza do úvahy, pretože nedostatok právomocí slovenských súdov, by vyústil do uznesenia o zastavení konania. Vyhovujúcim rozhodnutím v tomto konaní by došlo ku konečnému vyriešeniu sporu na území SR. Na území SR by nedošlo k žiadnemu reťazeniu ďalších právnych konaní a postupov žalobcov za účelom navrátenia busty do rúk žalobcov. Na základe rozhodnutia v tomto konaní by došlo k spochybneniu nadobúdacieho titulu každého ďalšieho údajného nadobúdateľa busty, čo by im umožnilo v USA iniciovať príslušné konanie voči aktuálnemu držiteľovi busty, ktorého výsledkom by bolo navrátenie busty žalobcom. Naliehavý právny záujem spočíva v tom, že určení absolútnej neplatnosti predstavuje zásadný krok pre uplatnenie práv či nárokov žalobcov, nakoľko spôsobuje neplatnosť akýchkoľvek následných právnych úkonov vzťahujúcich sa k prevodu vlastníctva. Ďalej uviedli, že spoločnosť SOGA pri uzatváraní zmluvy so žalovaným konala vo vlastnom mene, ale na účet žalobcov, ktorí tak boli spoločnosťou SOGA nepriamo zastúpení. Uzatvorená kúpna zmluva je absolútne neplatným právnym úkonom pre rozpor s dobrými mravmi, čo znamená, že žalobcovia neprestali byť vlastníkami busty, napriek tomu však predmetom svojho vlastníctva nedisponujú. Vzhľadom na to majú žalobcovia ako dotknuté subjekty záujem na určení neplatnosti právneho úkonu. Súd prvej inštancie sa s namietaným rozporom s dobrými mravmi vôbec nezaoberal, v dôsledku čoho v zmysle judikatúry Ústavného súdu SR a Najvyššieho súdu SR má napadnuté rozhodnutie znaky arbitrárnosti. Neplatnosť zmluvy pre rozpor s dobrými mravmi, preukazuje podľa ich názoru aj markantný nepomer medzi skutočnou hodnotou busty a sumou, za ktorú ju nadobudol žalovaný, t.j. neprimeraný prospech žalovaného získaný následným predajom busty. Zotrvali aj na svojich argumentoch, že žalovaný vopred vedel o originalite busty. Konaním súdu prvej inštancie došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, keď napadnutý rozsudok je arbitrárny a nedostatočne odôvodnený; súd prvej inštancie dospel k nesprávnym skutkovým zisteniam na základe vykonaného dokazovania vo vzťahu k posúdeniu naliehavého právneho záujmu a zároveň nevykonal dôkazy navrhované žalobcami, dôležité pre zistenie rozhodujúcich skutočností, a to vylúčením navrhnutých svedkov, ktoré mali preukázať predchádzajúcu vedomosť žalovaného o atribúcii predmetu prevodu a v dôsledku posúdenia žaloby ako neprípustnej, vychádza rozsudok z nesprávneho právneho posúdenia veci.

3. Žalovaný vo svojom vyjadrení k odvolaniu žalobcov navrhol napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdiť a priznať mu náhradu trov odvolacieho konania v plnom rozsahu. Poukázal na dobový katalóg z roku 1893 vyhotovený pre účely dražby umeleckých diel zo zbierky rodiny Borghese v Ríme, ktorý je dôkazom toho, že buste boli doposiaľ prisudzované rôzne prívlastky, počnúc „dielo od Alessandra Algardiho“, cez „dielo od neznámeho talianskeho sochára podľa Berniniho“, cez „dielo prisudzované Berninimu“, a končiac „dielo od Berniniho“ a vzhľadom na to je tento katalóg ďalším spochybnením základného tvrdenia žalobcov, na ktorom stojí ich žaloba, že busta je originálnym dielom Gian Lorenza Berniniho a bez preukázania tejto skutočnosti je nevhodné a zbytočné posudzovať čokoľvek ďalšie. Ďalej poukázal na vyjadrenie žalobcu 1/ zo dňa 29.05.2017 k žalobe žalobcu L.. R. zo dňa 09.12.2006 sp. zn. 18C/115/2016, z ktorého vyplýva, že žalobca sám priznal, že ohľadom busty mal dôvodné pochybnosti o správnom atribúcie, ktorú jej prisúdil znalec SOGA. Znalec SOGA mal podľa neho vykonávať hlbšiu analýzu ohľadne správnej identifikácie busty a priznáva, že sám chcel bustu ponúknuť na medzinárodnom trhu, dokonca tej istej aukčnej siene, prostredníctvom ktorej ju napokon predal žalovaný. Zároveň sám potvrdzuje, že sa tak nestalo len preto, že sa na takomto postupe nevedel dohodnúť so svojimi sestrami, a teda vlastne priznáva, že žalobcovia nevykonali nič z toho, čo by každý rozumný vlastník s ich znalosťou o príbehu busty vykonal. Z vyjadrenia žalobcu 1/ vyplýva teda, že napriek dôvodným pochybnostiam ohľadne hodnoty busty si žalobcovia ako dlhoroční vlastníci

zo svojho vlastného rozhodnutia nezabezpečili dôsledné skúmanie pôvodu busty, hoci tak mohli kedykoľvek urobiť. Je teda vylúčené, aby žalovaný ako kupujúci uviedol žalobcov ako predávajúcich do omylu ohľadom vlastnosti predmetu predaja. Poukázal aj na e-mailovú komunikáciu medzi žalovaným a žalobcom 1/, z ktorej vyplýva, že skutočným cieľom, ktorú žalobcovia týmto konaním sledujú, nie je prinavrátenie busty, ale prinútenie žalovaného k peňažnej náhrade, čo opätovne potvrdzuje absenciu naliehavého právneho záujmu žalobcov na určení neplatnosti právneho úkonu. Uviedol, že rozsudkom Najvyššieho súdu SR č. 10 Sžk/27/2017 zo dňa 27.04.2018 bola zamietnutá kasačná sťažnosť Ministerstva kultúry SR vo veci správnej žaloby žalovaného proti rozhodnutiu ministra kultúry o zrušení povolenia na vývoz busty. Najvyšší súd tak s konečnou účinnosťou potvrdil platnosť povolenia na vývoz busty. Správne súd prvej inštancie postupoval, ak nevykonal všetky dôkazy navrhnuté stranami za situácie, keď žalobu vyhodnotil ako procesne neprípustnú a v tejto súvislosti poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu SR sp.zn. 3Cdo 887/2015 z 13.07.2017. K posúdeniu naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení uviedol, že súdna prax na úrovni najvyšších súdnych autorít aj za platnosti predchádzajúceho procesného predpisu vo vzťahu k § 80 písm. c/ O.s.p. ustálila, že ak vyslovením neplatnosti právneho úkonu sa má riešiť len predbežná otázka vo vzťahu k otázke, či tu právo je alebo nie je, nie je na takejto žalobe daný naliehavý právny záujem. Ten je v takomto prípade daný na samotnom určení práva. Určenie neplatnosti zmluvy totiž nemusí znamenať, že účastník je nositeľom práva, ktoré mu malo v dôsledku zmluvy zaniknúť, alebo že nie je nositeľom práva, ktoré mal zmluvou nadobudnúť, pretože právo mu mohlo zaniknúť na základe inej skutočnosti, prípadne ho mohol nadobudnúť iným spôsobom. Námietky žalobcov, že nemali možnosť podať žalobu na splnenie povinnosti na všeobecný súd SR, a že takéto konanie by nepatrilo do právomoci súdov SR, považujú za absurdné, pretože z nich vyplýva, že žalobcovia tvrdia, že im ide o navrátenie vlastníctva a držbu busty, ale keďže na rozhodovanie o žalobe na vydanie busty by nebol príslušný slovenský súd, budú sa domáhať niečoho iného, niečoho takého, vo vzťahu k čomu slovenské súdy právomoc majú. Podľa žalobcov teda nie sledovaný cieľ, ale osoba žalovaného determinujú právomoc súdu, ale naopak, právomoc súdu determinuje, aký cieľ chcú dosiahnuť a koho majú žalovať. S poukazom na pozitívne vymedzenie právomoci súdov SR v zákone o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom namietali, že v ostatných prípadoch s medzinárodným prvkom právomoc slovenských súdov nie je daná a v danom prípade, keďže ani vlastníka, ani predmet vlastníctva sa nenachádzajú na území SR, slovenské súdy nie sú tou inštitúciou, ktorá má právomoc o ich nároku rozhodnúť. Pokiaľ ide o ďalšie námietky žalobcov, zdôraznil, že pre súd je podstatný cieľ, ktorý chce žalobca dosiahnuť, a nie postup, ktorý si žalobca zvolil. Súd teda musí brať v úvahu aj ďalšie konania pred zahraničnými orgánmi, ak je zrejmé, že svoj cieľ žalobca nevie s konečným účinkom dosiahnuť na území SR. Žalobcom nič nebráni domáhať sa sledovaného cieľa priamo proti osobe, ktorá sa dnes považuje za vlastníka busty a u ktorej sa busta aj fyzicky nachádza, na príslušnom súde v Kalifornii, USA. Kalifornský súd by uplatnil príslušné kalifornské normy medzinárodného práva súkromného a v rámci svojich úvah by sa zaoberal aj predbežnou otázkou platnosti kúpnej zmluvy medzi žalovaným a spoločnosťou SOGA spol. s r.o., vo vzťahu ku ktorej by aplikoval slovenské hmotné právo. Kalifornský súd by bol schopný posúdiť najprv tie aspekty kalifornského hmotného práva, ktoré umožňujú ustáliť, či vôbec treba skúmať platnosť kúpnej zmluvy medzi žalovaným a spoločnosťou SOGA, ako napr. námietku dobromyseľného nadobudnutia veci alebo námietku vydržania veci, pretože ak súčasný vlastníka/držiteľ busty už bezťak nadobudol vlastníctvo na základe inej právnej skutočnosti, je irelevantné skúmať, či niektorá kúpna zmluva v reťazci predchádzajúcich prevodov bola neplatná. Správne preto súd prvej inštancie konštatoval, že vyhovujúcim rozhodnutím v tomto konaní by nedošlo ku konečnému vyriešeniu sporu. Nedôvodne žalobcovia namietajú, že súd sa nezaoberal s ich námietkou rozporu s dobrými mravmi, pretože súd sa nemusel vôbec zaoberať vecnou stránkou žaloby, napriek tomu však v bode 4.3 rozsudku uviedol, že zodpovednosť za celú situáciu nesú výlučne žalobcovia, z čoho je zrejmé, že súd neidentifikoval žiaden rozpor s dobrými mravmi. Ďalej poukázal na časti podaní žalobcov, z ktorých je zrejmé, že argument o dobrých mravoch nebol nosným argumentom ich žaloby, ale žalobu argumentačne založili najmä na porušení všeobecnej prevenčnej povinnosti.

4. Žalobcovia vo svojom vyjadrení k vyjadreniu žalovaného nesúhlasili s tvrdením žalovaného, že stále existujú rozpory ohľadne autorstva busty, pričom vychádzali z dostupných informácií a tvrdení žalovaného, ktoré uviedol v žiadosti o vydanie povolenia na trvalý vývoz. Podľa ich názoru otázka pravosti busty nie je sporná, a ak by mal súd ohľadne atribúcie busty pochybnosti, navrhli vyžiadať od žalovaného znalecké posudky vyhotovené Alexandrom Kaderom a Francescom Petruccim. Žalobca 1/ už pred prvou dražbou nesúhlasil s vtedy priznanou atribúciou busty a nikdy neprehlásil, že autorom busty je Gian Lorenzo Bernini. Vyjadril svoj nesúhlas s ocenením busty, pretože to podľa jeho vyjadrení nezodpovedalo ani hodnote materiálu, z ktorého bola vyhotovená. Žalovaným predložený e-mail predstavuje reakciu žalobcu 1/ na predchádzajúci e-mail žalovaného, ktorý však žalovaný nepredložil,

a preto nie je možné z neho vyvodiť žiadne relevantné závery. Zotrvali na svojom názore, že súd prvej inštancie nesprávne vyhodnotil žalobu ako procesne neprípustnú, v dôsledku čoho nevykonal nimi navrhnuté dôkazy, čím vznikol odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. e/ C.s.p. a v tejto súvislosti uviedli, že boli povinní uviesť všetky odvolacie dôvody vzniknuté v konaní, a teda aj tento dôvod. Ďalej zotrvali na svojich námietkach a tvrdeniach uvedených v odvolaní, týkajúcich sa najmä naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, a namietali, že v dôsledku určenia neplatnosti kúpnej zmluvy rozsudkom súdu prvej inštancie by došlo ku konečnému vyriešeniu tohto sporu, pretože prípadný súdny spor v USA by nebol pokračovaním pôvodného sporu, ale úplne iným sporom medzi inými sporovými stranami s iným predmetom konania.

5. Žalobca 1/ sa osobitne vyjadril k vyjadreniu žalovaného podaním doručeným súdu dňa 21.08.2018, v ktorom uviedol, že nikdy pred dražbou neprehlasoval, že sa jedná o originál od Berniniho a nikdy nevyjadril pochybnosti o správnosti atribúcie autorstva busty, vytvorenej pracovníkom SOGA T.. Y. X.; vyjadril len nesúhlas s výškou ohodnotenia, ktorá nezodpovedala podľa jeho názoru dokonalosti prevedenia umeleckého diela a materiálu, z ktorého bola vyhotovená. Asi tri roky po aukčnom predaji busty, na základe rozhovoru s L.. Z. L., ktorá žila s jeho otcom a povedala mu o jeho správaní, nadobudol presvedčenie o tom, že jeho otec vedel kto je autorom busty. V období rokov 1983-2011 pracoval a žil vo Francúzsku a nedisponoval takýmito informáciami. K predloženému dražobnému katalógu z roku 1893 uviedol, že katalóg neobsahuje žiadne mená talianskych odborníkov, ktorí zostavovali katalóg a údajne atribuovali toto dielo sochárovi A. Alcadrihovi, katalóg obsahuje len mená kníhkupcov a starožitníkov, ktorí ho predávali. Na dražbe sa predávali diela dedičov Villa Borgése a je teda pravdepodobné, že o atribúcii busty rozhodovali dedičia, a nie odborníci.

6. Žalovaný vo svojom vyjadrení k vyjadreniu žalobcov zotrval na svojom vyjadrení, že žiadne argumenty a dôkazy, ktoré žalobcovia navrhli vykonať, nie sú spôsobilé preukázať, že busta je originálnym dielom Berniniho a predložil úplnú e-mailovú komunikáciu medzi žalovaným a žalobcom 1/, z ktorej podľa jeho názoru vyplýva, že žalobcovi 1/ ide v tejto veci v skutočnosti o finančné plnenie, a nie o navrátenie busty. Pokiaľ ide o vyjadrenie žalobcu 1/ zo dňa 29.05.2017, podľa jeho názoru toto vyjadrenie správne interpretoval a jeho dopĺňanie ďalšími skutočnosťami považuje za účelové.

7. Odvolací súd; s poukazom na § 470 ods. 1, 2 zákona č. 160/2015 Z. z., Civilný sporový poriadok (ďalej len „C.s.p.“) účinného od 01. 07. 2016; preskúmal napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie v celom rozsahu a v medziach odvolacích dôvodov, ktorými je viazaný (§ 379 a § 380 ods. 1 C.s.p.), bez nariadenia odvolacieho pojednávania (§ 385 ods. 1 C.s.p. a contrario v spojení s § 219 ods. 3 C.s.p.) a viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil súd prvej inštancie (§ 383 C.s.p.) a dospel k záveru, že odvolanie žalobcov 1/ a 2/ nie je dôvodné.

8. Žalobcovia sa domáhali určenia neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi aukčnou spoločnosťou SOGA a žalovaným dňa 24.09.2014, predmetom ktorej bol prevod vlastníckeho práva k buste pápeža, žalobou podanou na súd dňa 30.06.2016, t.j. za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku. Dňom 01.07.2016 nadobudol účinnosť Civilný sporový poriadok, z ktorého prechodných ustanovení obsiahnutých v § 470 ods. 1 a 2 vyplýva, že platí aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti, pokiaľ nie je ustanovené inak, avšak právne účinky úkonov, ktoré už nastali v konaní pred účinnosťou tohto zákona, zostávajú zachované. Z uvedeného je zrejmé, že aj v čase účinnosti Civilného sporového poriadku zostávajú zachované právne účinky žaloby podanej za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, a preto prípustnosť určovacej žaloby je potrebné posudzovať podľa § 80 písm. c/ O.s.p., účinného v čase podania žaloby.

9. Podľa § 80 písm. c/ O.s.p., účinného v čase podania žaloby, návrhom na začatie konania možno uplatniť, aby sa rozhodlo najmä o určení, či tu právny vzťah alebo právo je alebo nie je, ak je na tom naliehavý právny záujem.

10. Citované ustanovenie umožňovalo domáhať sa určovacou žalobou vydania autoritatívneho výroku súdu, že určitý právny vzťah alebo právo tu je (pozitívne určenie) alebo tu nie je (negatívne určenie) a v zmysle uvedeného bola prípustná aj žaloba o určenie neplatnosti právneho úkonu. Podmienkou vecného prejednávania takejto určovacej žaloby bola existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení a dôkazné bremeno spočívajúce v povinnosti preukázať, že na určení právneho vzťahu alebo práva, v čase rozhodovania je daný naliehavý právny záujem, zaťažovalo žalobcu.

11. Určovacia žaloba má preventívnu povahu a má za účel poskytnúť ochranu právnenému postaveniu žalobcu skôr, než dôjde k porušeniu právneho stavu alebo práva; nie je preto opodstatnená tam, kde právny vzťah alebo právo už boli porušené a kde je preto právnym prostriedkom ochrany právneho vzťahu alebo práva žaloba o plnenie. V prípade, ak možno žalovať o splnenie povinnosti, môže však byť naliehavý právny záujem na určení daný vtedy, ak sa určovacou žalobou vytvorí pevný základ pre právne vzťahy medzi účastníkmi sporu a predíde sa tak prípadným ďalším žalobám o plnenie.

12. Najvyšší súd SR vo svojom rozsudku sp. zn. 3Cdo 24/2017 uviedol, že „Pri skúmaní existencie naliehavého právneho záujmu išlo o posúdenie, či podaná žaloba predstavuje vhodne (účinne a správne zvolený) procesný nástroj ochrany žalobcovho práva, ktorým sa môže dosiahnuť odstránenie spornosti alebo neistoty práva. Najvyšší súd už v rozhodnutí sp.zn. 1Cdo 91/2006 konštatoval, že nedostatok naliehavého právneho záujmu predstavuje samostatný a prvoradý dôvod, pre ktorý určovací návrh nemôže obstať, a ktorý sám osebe a bez ďalšieho vedie k zamietnutiu návrhu (podobné závery vyjadril Najvyšší súd SR tiež v rozhodnutiach sp.zn. 3Cdo 240/2006, 1Cdo 13/2010, 3Cdo 56/2011, 1Cdo 324/2014, 3Cdo 887/2015, 5Cdo 345/2015, 8Cdo 26/2016). Aj Ústavný súd SR zaujal názor, podľa ktorého „ak všeobecný súd dospeje k záveru, že naliehavý právny záujem nie je daný, vecnou stránkou podanej určovacej žaloby sa ďalej nezaobera (II.ÚS 137/08)“.

13. V zmysle uvedeného odvolací súd dospel k záveru, že záver súdu prvej inštancie o neprípustnosti žaloby žalobcov o určenie neplatnosti právneho úkonu, vychádza z nesprávneho výkladu ust. § 470 ods. 1 a 2 C.s.p., v dôsledku ktorého nesprávne posudzoval prípustnosť tejto žaloby podľa § 137 C.s.p., napriek tomu, že bola podaná za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku, ktorý pripúšťal žalobu o určenie neplatnosti právneho úkonu a tieto účinky zostávajú zachované aj v čase novej právnej úpravy.

14. Odvolací súd sa však stotožnil so záverom súdu prvej inštancie, že žalobcovia nepreukázali existenciu naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej medzi aukčnou spoločnosťou SOGA a žalovaným dňa 24.09.2014, predmetom ktorej bol prevod vlastníckeho práva k buste pápeža. Žalobcovia v konaní tvrdili, že v dôsledku neplatnosti kúpnej zmluvy nemôžu ako podieloví spoluvlastníci busty pápeža uplatňovať všetky práva, ktoré im prináležia, keďže busta pápeža bola odovzdaná žalovanému, ktorý s ňou ako domnelý vlastník disponoval, žalobcovia na základe medializovaných informácií majú približnú vedomosť, kde by sa busta pápeža mohla nachádzať, ktoré informácie im však neozrejmujú, kto by mal byť aktuálnym držiteľom busty pápeža, ani na základe akého právneho úkonu by ju súčasný držiteľ nadobudol a taktiež nie je známe, ktoré právo bolo právom rozhodným pri prevode busty pápeža. Uviedli, že by sa mala nachádzať v zbierkach Getty Museum, avšak informácie nepotvrdzujú, že súčasným držiteľom busty pápeža je Getty Museum, aktuálnym držiteľom môže byť samotný zverenecký fond, ktorý zriaďuje Getty Museum, resp. niektorý z členov zvereneckého fondu, dokonca môže ísť o úplne odlišný subjekt, nakoľko nie je ojedinelé, ak súkromná osoba poskytne umelecké dielo (ktoré je jej vlastníctvom) kultúrnej ustanovizni za účelom jeho sprístupnenia širokej verejnosti. Uviedli, že z týchto dôvodov nie je možné, aby sa domáhali priamo vydania busty pápeža, pretože nie je zjavné, aký subjekt je v súčasnej dobe jej držiteľom a určenie neplatnosti právneho úkonu o prevode vlastníctva k buste pápeža podľa ich názoru odstráni stav právnej neistoty, v ktorej sa nachádzajú a ak by sa nedomáhali určenia neplatnosti kúpnej zmluvy, hrozilo by, že ako podieloví spoluvlastníci busty pápeža by boli úplne vylúčení z užívania predmetu svojho vlastníctva.

15. Z uvedeného je zjavné, že žalobcovia sa snažia získať späť možnosť dispozície s bustou pápeža, ktorá je podľa ich tvrdení ich vlastníctvom, avšak v dôsledku neplatnej kúpnej zmluvy bola odovzdaná žalovanému a nie je zjavné, kto je v súčasnosti jej držiteľom. Taktiež na pojednávaní dňa 14.11.2017 právny zástupca žalobcov uviedol, že určenie neplatnosti kúpnej zmluvy je jediný spôsob, ktorým žalobcovia znova získajú možnosť disponovať s ich vlastníctvom a určenie neplatnosti právneho úkonu bude právnym základom zakladajúcim neplatnosť nadväzujúcich právnych úkonov, na základe ktorých bola busta predaná tretej osobe. Domáhajú sa teda ochrany ich vlastníckeho práva z dôvodu, že s predmetom svojho vlastníctva nemôžu disponovať, avšak žaloba o určenie neplatnosti kúpnej zmluvy nie je účinným procesným prostriedkom ochrany ich práv, keď len samotné určenie neplatnosti kúpnej zmluvy, na základe ktorej bola busta odovzdaná do dispozície žalovaného, im neumožní výkon ich vlastníckych práv, nezískajú ju do svojej dispozícijskej sféry na základe tohto určenia, žiadnym spôsobom sa nezmení ich právne postavenie a neodstráni sa ani stav právnej neistoty, pretože určenie neplatnosti kúpnej zmluvy nie je spôsobilé odstrániť spornosť vlastníckeho práva žalobcov k predmetnej buste pápeža, ktorej prevod bol predmetom kúpnej zmluvy, určenia neplatnosti ktorej sa v konaní domáhajú.

16. Odvolací súd posúdil ako nedôvodné námietky žalobcov uvedené v odvolaní, že nemali možnosť objektívne podať žalobu na splnenie povinnosti na všeobecný súd SR, pretože takéto konanie by nepatrilo do právomoci súdov SR. Pre posúdenie existencie naliehavého právneho záujmu na určení neplatnosti právneho úkonu, nie je rozhodujúce, či žalobca má možnosť podať žalobu o plnenie na všeobecnom súde SR, príp. či dôjde k vyriešeniu sporu na území SR, ale rozhodujúce je, či sa odstráni spornosť práva alebo neistota v právnych vzťahoch a v danom prípade aj vzhľadom na ďalší následný prevod vlastníctva k predmetnej buste pápeža zo strany žalovaného na tretiu osobu, nedošlo by k zlepšeniu právneho postavenia žalobcov, prípadným určením neplatnosti kúpnej zmluvy uzatvorenej so žalovaným, keďže ani žalovaný už nie je vlastníkom busty pápeža, a ani spornosť vlastníckeho práva žalobcov, by týmto rozhodnutím nebola odstránená. Samotná žalobcami tvrdená skutočnosť,

že prípadný spor o splnenie povinnosti by spadal do právomoci súdov v Kalifornii v USA, nezakladá naliehavý právny záujem na určení neplatnosti kúpnej zmluvy.

17. Vzhľadom na to, že predmetom konania bola určovacia žaloba, ktorej podmienkou vecného prejednávania je existencia naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, ktorá v danom prípade nebola splnená, nie je možné sa ani zaoberať vecnou stránkou žaloby a nedôvodné sú preto námietky žalobcov, týkajúce sa nevykonania nimi navrhnutých dôkazov súdom prvej inštancie, a rozporu predmetnej zmluvy s dobrými mravmi.

18. Z uvedených dôvodov odvolací súd napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie podľa § 387 ods. 1 C.s.p. ako vecne správny potvrdil.

19. O náhrade trov odvolacieho konania rozhodol odvolací súd podľa § 396 ods. 1 v spojení s § 255 ods. 1 C.s.p. tak, že žalovaný, ktorý mal úspech v odvolacom konaní, má nárok na náhradu trov odvolacieho konania proti žalobcom 1/, 2/, 3, 4/ a 5/ v rozsahu 100%.

20. Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa (§ 419 C.s.p.).

Dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 C.s.p.).

Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (§ 421 ods. 1 C.s.p.). Dovolanie v prípadoch uvedených v odseku 1 nie je prípustné, ak odvolací súd rozhodol o odvolaní proti uzneseniu podľa § 357 písm. a) až n) (§ 421 ods. 2 C.s.p.).

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 nie je prípustné, ak napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení neprevyšuje desaťnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada, napadnutý výrok odvolacieho súdu o peňažnom plnení v sporoch s ochranou slabšej strany neprevyšuje dvojnásobok minimálnej mzdy; na príslušenstvo sa neprihliada, je predmetom dovolacieho konania len príslušenstvo pohľadávky a výška príslušenstva v čase začatia dovolacieho konania neprevyšuje sumu podľa písmen a) a b). Na určenie výšky minimálnej mzdy v prípadoch uvedených v odseku 1 je rozhodujúci deň podania žaloby na súde prvej inštancie (§ 422 ods. 1,2 C.s.p.).

Dovolanie len proti dôvodom rozhodnutia nie je prípustné (§ 423 C.s.p.).

Dovolanie sa podáva v lehote dvoch mesiacov od doručenia rozhodnutia odvolacieho súdu oprávnenému subjektu na súde, ktorý rozhodoval v prvej inštancii. Ak bolo vydané opravné uznesenie, lehota plyní znovu od doručenia opravného uznesenia len v rozsahu vykonanej opravy. Dovolanie je podané včas aj vtedy, ak bolo v lehote podané na príslušnom odvolacom alebo dovolacom súde (§ 427 ods. 1,2 C.s.p.).

V dovolaní sa popri všeobecných náležitostiach podania uvedie, proti ktorému rozhodnutiu smeruje, v akom rozsahu sa toto rozhodnutie napáda, z akých dôvodov sa rozhodnutie považuje za nesprávne (dovolacie dôvody) a čoho sa dovolateľ domáha (dovolací návrh) (§ 428 C.s.p.).

Dovolateľ musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom. Dovolanie a iné podania dovolateľa musia byť spísané advokátom (§ 429 ods. 1 C.s.p.). Povinnosť podľa odseku 1 neplatí, ak je dovolateľom fyzická osoba, ktorá má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, dovolateľom právnická

osoba a jej zamestnanec alebo člen, ktorý za ňu koná má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa, alebo ak je dovolateľ v sporoch s ochranou slabšej strany podľa druhej hlavy tretej časti tohto zákona zastúpený osobou založenou alebo zriadenou na ochranu spotrebiteľa, osobou oprávnenou na zastupovanie podľa predpisov o rovnakom zaobchádzaní a o ochrane pred diskrimináciou alebo odborovou organizáciou a ak ich zamestnanec alebo člen, ktorý za ne koná, má vysokoškolské právnické vzdelanie druhého stupňa (§ 429 ods. 2 C.s.p.).

Rozsah, v akom sa rozhodnutie napáda, môže dovolateľ rozšíriť len do uplynutia lehoty na podanie dovolania (§ 430 C.s.p.).